Svetlana Pantelić
Udruženje banaka Srbije
svetlana.pantelic@ubs-asb.com

PRVI KOVANI NOVAC NOVOOSNOVANE KRALJEVINE SHS IZ 1920. GODINE

Rezime

Ministarski savet Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca izdao je rešenje 23. jula 1920. godine o kovanju sitnog novca od 5, 10 i 25 para koji je pušten u opticaj decembra iste godine. Kovanje ovog novca povereno je austrijskoj fabrici „Metallwarenfabrik Arthur Krupp“. Po naređenju ministra finansija od 26. januara 1932. krenulo je povlačenje novca od 5 i 10 para u zamenu za novac od 25 para, 0,50, 1 i 2 dinara iz 1925. godine. Zamena je trajala do 30. novembra 1932. godine. Povlačenje novčića od 25 para počelo je 21. novembra 1940. i završilo se 20. maja 1941. godine.

Ključne reči: 5 para, 10 para, 25 para, 1920. godina, Kraljevina SHS, legura cinka, legura bakra, legura nikla.

JEL: E52, N24

10 para, 1920.

10 paras, 1920

THE FIRST COINS OF THE NEWLY ESTABLISHED KINGDOM OF SERBS, CROATS AND SLOVENES FROM 1920

Svetlana Pantelić

Association of Serbian Banks
svetlana.pantelic@ubs-asb.com

Summary

The Ministerial Council of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes issued a decree on 23 July 1920 regarding the minting of 5-, 10- and 25-para coins, which were released into circulation in December, the same year. The minting of these coins was entrusted to an Austrian company "Metallwarenfabrik Arthur Krupp". Following the orders of the Minister of Finance from 26 January 1932, the 5- and 10-para coins were gradually withdrawn and replaced with 25-para, ½-, 1- and 2-dinar coins from 1925. The replacement lasted until 30 November 1932. The withdrawal of the 25-para coins began on 21 November 1940 and ended on 20 May 1941.

Keywords: 5 paras, 10 paras, 25 paras, 1920, The Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, zinc alloy, copper alloy, nickel alloy

JEL: E52, N24

25 para, 1920.

25 paras, 1920

Prvi svetski rat uništio je potpuno privredu Srbije i zbrisao na bojnopolju i od bolesti više od četvrtine ukupnog (vojnog i civilnog) stanovništva. Međutim, srpska država je uspela da u ratu sačuva ključne stubove svojih finansija koji će postati osnovni kohezioni činioci finansijskog i ekonomskog života u Kraljevini SHS: nacionalnu emisiju ustanovu, nacionalnu hipotekarnu ustanovu, nacionalnu valutu i fiskalno i monetarno zakonodavstvo koje će poslužiti u finansijskom životu na celjoj teritoriji Kraljevine SHS do donošenja novih zakona. (dr Dragana Gnjatović: Stari državni dugovi)

Prvi metalni novac Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca pušten je u opticaj decembra 1920. godine nakon što je Ministarski savet izdao rešenje 23. jula iste godine o kovanju sitnog novca od 5, 10 i 25 para. Razlog za kovanje ovog metalnog novca bio je nedostatak sitnih apoenaa u opticaju i pored činjenice da je u to vreme u zemlji, kao sredstvo plaćanja, bilo u upotrebi 32 različita sitna novca prethodne Kraljevine Srbije ali i iz drugih susednih država. Kovanje ovog novca povereno je austrijskoj fabrici „Metallwarenfabrik Arthur Krupp“.

Na licu sva tri novčića je brojka koja određuje nominalnu vrednost i data je krupnim arapskim brojevima: 5, 10 i 25. Sa strane je ispisano: „PARA“ ćirilicno i latinićno. Iznad cifre je amblem trgovine u vidu dve sastavljene trube s novcem a ispod godina kovanja: 1920. Na nalićju je grb sa krunom Kraljevine SHS uokviren sitnim taćkicama. Obod kovanica od 5 i 10 para je gladak a kod 25 para je nazubljen.

Po Zakonu iz 1921. ministar finansija bio je ovlašćen da može da iskuje kovanicu od 25 para u nominalnoj vrednosti od 12 miliona dinara, a od 5 i 10 para u ukupnoj vrednosti od 18 miliona dinara i da odlući koliko od toga petoparaca i desetoparaca.

Pouzđano se ne zna taćna kolićina ovih iskovanih novčićaa. Razlićiti izvori (Rešenje ministra finansija KSHS iz 1920. godine, Izveštaj francuske Uprave za novac i medalje za 1934-5. godinu, C. Krause - C. Michler Standard Catalog of World Coins iz 1987. godine, I. Vućić - S. Novaković „Numizmatićar“, 8, Beograd, 1985.) imaju razlićite podatke o kolićinama iskovanog novca:

- za 5 para od 3,8 do 200 miliona komada
- za 10 para od 58,9 do 109,7 miliona komada
- za 25 para od 48 do 48,1 milion komada

Po naređenju ministra finansija od 26. januara 1932. krenulo je povlaćenje novca od 5 i 10 para u zamenu za novac od 25 para, 0,50, 1 i 2 dinara iz 1925. godine. Zamena je trajala do 30. novembra 1932. godine. Povlaćenje novčićaa od 25 para poćelo je 21. novembra 1940. i završilo se 20. maja 1941. godine.

The World War I completely destroyed the Serbian economy and decimated over a quarter of the total population (military and civilian), both through battle and disease. However, the Serbian state managed to preserve the key pillars of its finance, which were to become the basic cohesive elements of financial and economic life in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, i.e. the national broadcasting institution, the national mortgage institution, the national currency, and the fiscal and monetary legislation which will serve the financial life throughout the Kingdom of SCS, until new laws are made. (Dr. Dragana Gnjatović: Stari državni dugovi)

The first coins of the Kingdom of SCS were released into circulation in December 1920, after the Ministerial Council issued a decree on 23 July of the same year, regarding the minting of the 5-, 10- and 25-para coins. The reason behind the minting of these coins was the lack of low denomination coins in circulation, even with the fact that 32 different coins were in use at the time, both from the previous Kingdom of Serbia and from other, neighbouring countries. The minting of these coins was entrusted to an Austrian company "Metallwarenfabrik Arthur Krupp".

The obverse of all three coins shows a number designating the nominal value, in bold Arabic numerals: 5, 10 and 25. "PARA" is written on the side, both in Cyrillic and Latin script. Above the number is the symbol of trade, the intertwining trumpets, while the year of minting is given below: 1920. The reverse of the coin depicts the coat of arms of the Kingdom of SHS, with a crown and encircled with small dots. The rim of the 5- and 10-para coins is smooth, while the 25-para coins' rim is ribbed.

According to the Law of 1921, the Minister of Finance had the jurisdiction to mint the 25-para coins in the nominal value of 12 million dinars, and the 5- and 10-para coins in the total value of 18 million dinars, and to decide how many of those would be 5-para coins, and how many 10-para coins.

There is no reliable data regarding the exact number of the coins minted. Different sources (the decree of the Minister of Finance from 1920, the Report of the French Money and Medal Administration from 1934-5, C. Krause - C. Michler Standard Catalog of World Coins from 1987, I. Vučić - S. Novaković "Numizmatičar", 8, Belgrade, 1985) feature different information about the amounts of minted coins:

- 5-para coins - 3.8 to 200 million coins
- 10-para coins - 58.9 to 109.7 million coins
- 25-para coins - 48 to 48.1 million coins

Following the orders of the Minister of Finance from 26 January 1932, the 5- and 10-para coins were gradually withdrawn and replaced with 25-para, ½-, 1- and 2-dinar coins from 1925. The replacement lasted until 30 November 1932. The withdrawal of the 25-para coins began on 21 November 1940 and ended on 20 May 1941.

5 para

Sastav - legura cinka (98,5%) i bakra (1,5%)

Prečnik - 18,8mm

Debljina - 1,3mm

Težina - 2,65gr

5 paras

Structure - zinc alloy (98.5%), copper alloy (1.5%)

Diameter - 18.8mm

Thickness - 1.3mm

Weight - 2.65gr

10 para

Sastav - legura cinka (98,5%) i bakra (1,5%)

Prečnik - 20,85mm

Debljina - 1,2mm

Težina - 3,15gr

10 paras

Structure - zinc alloy (98.5%), copper alloy (1.5%)

Diameter - 20.85mm

Thickness - 1.2mm

Weight - 3.15gr

25 para

Sastav - legura nikla (25%) i bakra (75%)

Prečnik - 24mm

Debljina - 1,4mm

Težina - 5,70gr

25 paras

Structure - nickel alloy (25%), copper alloy (75%)

Diameter - 24mm

Thickness - 1.4mm

Weight - 5.70gr

Kao zvanično sredstvo plaćanja u novoosnovanoj Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca prepuštanja u opticaj 5, 10 i 25 para iz 1920. godine a jedno vreme i zajedno sa njima bili su brojni kovani sitni novci:

- srpski: 5, 10 i 20 para od nikla iz 1883, 1884 i 1912. godine; 5 para od nikla iz 1904. godine; 5, 10 i 20 para od nikla iz 1917. godine i 2 pare od bronzе iz 1904. godine.
- crnogorski: 10 para od nikla iz 1913. godine, 10 i 20 para iz 1914. godine i 1 i 2 pare od bakra iz 1913. i 1914. godine.
- austrougarski: 10 i 20 filera od nikla, 10 i 20 filera od pakfonga (legura bakra, nikla i cinka) i 20 filera od gvožđa.
- grčki: 5, 10 i 20 lepta od nikla
- bugarski: 5, 10 i 20 stotinki od nikla

Many different coins were used as legal tender in the newly established Kingdom of SCS before, and for a time in parallel with, the use of 5-, 10- and 25-para coins from 1920:

- Serbian: 5-, 10- and 20-para nickel coins from 1883, 1884 and 1912; 5-para nickel coins from 1904; 5-, 10- and 20-para nickel coins from 1917 and 2-para bronze coins from 1904.
- Montenegrin: 10-para nickel coins from 1913, 10- and 20-para coins from 1914 and 1- and 2-para copper coins from 1913 and 1914.
- Austro-Hungarian: 10- and 20-filler nickel coins, 10- and 20-filler paktong (copper, nickel and zinc alloy) coins and 20-filler iron coins.
- Greek: 5-, 10- and 20-lepta nickel coins
- Bulgarian: 5-, 10- and 20-stotinki nickel coins

Literatura / References

1. Hadži -Pešić, J: (1995.) Novac Kraljevine Jugoslavije 1918-1941., Beograd
2. Narodna banka 1884-1934. Zavod za izradu novčanica - Topčider
3. dr Dragana Gnjatović: (1991.) Stari državni dugovi, Prilog ekonomskoj i političkoj istoriji Srbije i Jugoslavije 1862-1941., Beograd